

PUNK ARRASTOAK III

Anarkiatik *rave*-etara

1960ko hamarkadaren amaieratik nonahi aurki daitezke punk kulturaren aztarnak. Hiru artikuluko serie hau bukatzeko, agerpen horietako batzuei buruz ariko gara: AEBetako zenbait talde iraultzaile, Malcolm McLaren, Sex Pistols eta eztandaen ondorengo hamarkadetan punk espirituari eutsi zioten beste zenbait korronte.

 IÑIGO BASAGUREN-DUARTE

Aurreko atalean azaldu bezala, 1968ko maiatzaren inguruan sortutako mugimendua ez zen urrunegi joan eta amets hippya ere laster bilakatu zen amesgaizto. Eskubide zibilen defentsan eta Vietnamgo gudaren aurka aritu ziren askok beste bide batzuk esploratzea erabaki zuten, mugimenduak hartu zuen norabidearekin bat ez zetozelako: borroka armatua. AEBetan Students for a Democratic Society taldean ibilitako gazte batzuek WUO –Weather Underground Organization edo Weathermen– taldea osatu zuten eta herrialdeko hainbat punturi bonbekin eraso egin zioten “Ekar dezagun guda etxera” lelopean. Afroamerikar komunitatean Malcolm X-ren eta Ho Chi Minh-en irakaspenak oinarritzat hartu zituen Black Panther Party autodefentsarako taldea sortu zen, afroamerikar ghettoetan beraien komunitatea armekin defendatzeko prest zegoena. European, Parisko maiatzeko esperientziaren irakaspenekin eta situazionismoa oinarri hartuta, hainbat talde politiko erradikal sortu ziren, indarkeria lanabes zutenak. Zeresan handiena eman

zuena, lortutako indarragatik, Italiako mugimendu autonomoa izan zen. Baina baziren beste talde txikiago batzuk, adibidez Ingalaterran, Angry Brigade edo King Mob kasu. Lehenengoek bonba eraso ugari egin zituzten eta espetakuluaren gizarteari kritika zorrotza egiten zion hainbat manifestu argitaratu zuten: “Merkataritza-gunean eseri zara, begirada urruna duzu, hutsa, aspertua, zaporerik gabeko kafe bat edango duzu? Edo kafetegiarri su emango diozu?”. Bigarren taldeak berriz, museoetara artearen munduari gerra deklaratu zien. Talde horrek eragin handia izan zuen punkaren eztanda eta kodeen sorreran berebiziko garrantzia izango zuen gazte batengan: Malcolm McLaren.

ATERA DEZAGUN DIRUA KAOSETIK

Malcolm McLarenek arte eskola ugari-tan ikasi zuen eta politikoki oso aktiboa bilakatu zen urte horietan. 1966an AEBetako bandera bati su eman zion herrialde horren Londresko enbaxadaren aurrean eta horregatik atxilotu zuten. Garai hartan bilakaera politikoak anti-

belizismotik situazionismora eraman zuen eta mugimendu horretako zenbait kiderekin harremanetan egon zen, baita Parisera bidaiatu ere 1968ko udaberrian gertatutako matxinadan parte hartzeko. Ingalaterrara bueltan, King Mob talde situazionistaren inguruan mugitu zen.

1970eko hamarkadaren hasieran bere bikotea zen Vivian Westwood-ekin batera Let it Rock izeneko denda ireki zuen Londresen. Han diskoak eta beraiek moldatutako bigarren eskuko arropa saltzen zuten. Dendak izendapen bat baino gehiago izan zuen. Ezagunena, SEX. McLarenen arteak, Warholenak bezala, izaera komertzial handia zuen, baina jarrera probokatzailerekin. Han saltzen zuten arropa garairako guztiz abangoardista zen eta punk mugimenduen estetikan berebiziko garrantzia izan zuen, artea, probokazioa eta aldarri politikoak nahasten zituelako. Horren adibide dugu *Only anarchists are pretty* –“Soilik anarkistak dira ederrak”– leloa zeraman alkandora, agian McLarenek eta Westwoodek egin zuten arroparik ezagunena.

Modatik musika mundura salto egin zuen McLarenek 1975ean New York Dolls taldearen manager bihurtu zenean. AEBak zeharkatu zituen bira baterako latexezko arropa gorri deigarritz jantzi zituen taldekideak eta agertokian ohikoa zen igitia eta mailuaren ikur komunista ikustea. McLarenek uste zuen probokazioari esker arrakasta lortuko zuela, baina bira desastre hutsa izan zen eta handik gutxira taldea desegin zen. Taldekideek gogor jo zuten McLarenen aurka eta honek Ingalaterrara itzultzea erabaki zuen.

Musika munduan izan zuen ibilbideak artea eta ikuspuntu komertziala uztartzen zituen, probokazio eta transgresio dosi handiekin. Espontaneo eta planifikatua zen aldi berean. SEX dendako

langile bat eta beste hiru bezero elkartu zituen Sex Pistols taldea sortzeko. McLarenek eta Westwoodek jantzi zituzten eta ideologikoki ere eragina izan zuten haiengan. Beraien produktua ziren, beraien artelana. Horren ondorio da *Anarchy in the U.K.*, zeresan handia eman zuen taldearen lehen abestia. EMI diskoetxe handiarekin sinatzea lortu zuten. Bidea argi ikusi zuen McLarenek eta horretan jarraitu zuen taldeak iraun zuen epe laburrean. 1976ko abenduaren 1ean Sex Pistols telebistan agertu zen. Taldekideak mozkortuta zeuden eta gaizki-esaka ibili ziren, baita aurkezlea iraintzen ere. Hurrengo egunean *Daily Mirror* egunkariak albistea azalera eraman zuen hurrengo izenburuarekin: "Lizunkeria eta amorrua. Nortzuk dira

punk hauek?". Eskandalua fenomeno bilakatu zen, eta horixe jotzen dute askok punk mugimenduaren jaiotza ofizialtzat. *God Save the Queen* ereserkia moldatu zuen taldeak eta Virgin diskoetxearekin argitaratu zuen. Hitzak zirela-eta abestia zenbait lekutan debekatu zuten. Debekuei aurre egiteko, eta lortzen ari ziren ospeak harrotuta, Elizabeth IIaren jubileuan jo zuten Tamesis ibaian, itsasontzi baten gainean eta Parlamentuaren aurrean. McLaren atxilotu egin zuten eta bilatzen zuena lortu zuen: eskandalua eta egunkarietan agertzea, berriro ere. 1977an *Never Mind the Bollocks, Here's the Sex Pistols* lehen lan luzea kaleratu zuen taldeak, eta hurrengo urtean AEBetan bira egin zuten. Urtarrilaren 14an, San Frantziskon, taldeak bere az-

AMORRU EGUNAK

Weather Underground Organization taldeak antolatuta, manifestazio bortitzak izan ziren Chicagotan (AEB) 1969an.

DAVID FENTON

ken kontzertua eman zuen. McLarenekin nazkatuta zeuden, diruarekin iruzur egin zielako eta bere panpinak bezala erabiltzen zituelako. Horrela zen, nolabait. Warholentzat bezala, McLarenentzat artea dirua lortzeko modu bat zen eta punk mugimenduaren izaera transgresorea azkar merkantilizatzea lortu zuen. Gaztediaren artean *mainstream*-gia bilakatu zen eta bere buruaren parodia bilakatzeko bidea hartu zuen.

PUNKETIK LORATUTAKO ARTEA

Baina punka ez zuen Sex Pistols taldeak sortu, are gutxiago Malcolm McLarenek. Azken hau aurretik sortutako tradizio artistiko eta politikoetan oinarritu zen bere produktua sortzeko. Baina bai musikalki, bai estilistikoki, bazen zerbait aspaldi lur azpian zegoena, norbaitek fokua jartzeko zain. Azpikultura horren kodeak existitzen ziren. Estetikoki zatarrak zen, munstrokeria bilatzen zuen arropa apurtu eta deigarriekin, munduaren uestezko edertasunari kontrajartzeko. Jarrerari dagokionez, arte garaikidean beti egon da probokaziorako eta hausturarako joera hori, batzuetan ezkutuan, besteetan agerian. Musikalki ere baziren taldeak punka egiten zutenak punka jaiotako baino lehen: The Stooges, MC5, New York Dolls, Ramones eta abar. Haien ezarri zituzten oinarriak punkak eztanda egin zezan.

Hiru ataletako erreportaje-sorta ho-

netan ikusi bezala, punk kulturaren arte garaikidearen aztarna asko dago, tradizio baten jarraipena delako, eta ildo horri jarraituz, beste arte adierazpen batzuk ere sortu ziren. Diskoen azalak eta taldeen logoak diseinatzeko orduan, artista askok parte hartu zuten. Hor dugu adibidez, Crass edo Dead Kennedys bezalako taldeek egin zuten lana, dadaismotik zuzenean edaten zuena. Punka bizkortu eta hardcorea jaiotzeko, arteak garrantzi handia izaten jarraitu zuen taldeen estilismoan. Black Flag talde mitikoaren ibilbidea ezin daiteke ulertu Raymond Pettibon artistaren lana kontuan hartu gabe. Pettibon taldeko gitarra-jole Gregg Ginn-en anaia zen. Taldearen logo bikaina ez ezik, disko, *flyer*, pegatina eta kontzertuen afixa gehienegilea ere bada. Gaur egun Pettibonek artearen munduan jarraitzen du.

PUNKA, ETEN EZ DEN HARIA

Iragan mendeko 70eko hamarkada gatazkatsua bukatzeaz zela, espektakularen gizarte arakalatu zuten erresistentzia mugimenduen hil-arnasestuei beste olatu bat gehitu zitzaion: atzeraldi ekonomikoaren ondorioak. Ongizate estatuak jarritako sarean urradurak agertu eta milioika langilek desindustrializazioaren zakartasuna pairatu behar izan zuten. Oparoaldi ekonomikoaren olatuak itsasertzean jo zuen eta xirrin-

gak langabezia sariarekin nahastu ziren. Kolpetik berreskuratzeko aukerarik gabe etorri zen ajea: mundua garai ilunetara kondentatu behar zuen erreazio kontserbadorea, Reagan, Thatcher eta Wojtylak osatutako hiruhortzekoan pertsonifikatuta. Erreakzio horri beste bat etorri zitzaion kontra: punka hiltzearekin bat, bide berriak ireki ziren sutan zeuden barrikaden argitan, odolustutako hiltzaren gainean. Norabide batean joan zirenek musika bizkortu eta hardcorea sortu zuten, askotan mezu politiko gordinarekin lagunduta zetorrena. Beste batzuek, ordea, malenkoniaren zuloan sartu eta erritmo ilunen laguntzarekin mamuekin hasi ziren dantzatan post-punk bezala ezagutu zen mugimenduan. Baina bazeuden bide-bazterretatik mugitu zirenak ere, argietatik urrun.

Aro aldaketaren erritmoaren erdian, 1979ko neguko solstizioan, Throbbing Gristle talde britainiarrak *20 Jazz Funk Greats* diskoa argitaratu zuen, haien lanik ezagunena eta ederrena. Musika industrialaren lan-seminala, onfalo bat zeinaren inguruan musika genero horren kontakizuna idatzi den. Abestiak gordinak, enigmatikoak, mantra itxurakoak eta oldarkorak dira. Azaleko irudiak barruan aurkituko dugunarekin taldea egiten du. Bertan, taldeko lau kideek 60ko hamarkadako pop estiloko arropa daramate soinean, Genesis P-Orridge-k izan ezik. Argazkia Beachy Head inguruan kokatuta dago, Ingalaterrako hegoaldean, izugarri ederra den labar-eremuan. Uharteko hegoaldeko suiziden artean leku kutunetakoa. Leku eder bat hartutako erabakiarekin kontsekuente izateko. Horregatik, urte batzuen buruan disko hori berrargitaratu zenean azal klasikoari elementu bat gehitu zitzaion, paraje horretan arrotza ez den hiltz bat. Taldearen diskoak Industrial Records zigilupean argitaratzen zituzten, haien kontrolatzen zuten diskoetxea. Bai izenak, bai logoak, bai diskoetako azalek futurismoari egiten zioten erreferentzia. Taldea desegitean, Genesisek Psychic TV sortu zuen, musikalki beste koordinatu batzuetan kokatzen zen proiektua. Baina izaera transgresorea ez zuen albo batera utzi eta musikarekin eta bideoarekin esperimendu zuten. William Burroughs eta Charles Manson aipatu zituen bere eragin nagusi bezala. Genesisek bere gorputza guda zelai bihurtu zuen *pandroginia* izendatu zuen trantsizio prozesuari ekin zionean: Bere bikotekidea zen Lady Jane-rekin batera

PROBOKAZIOA ETA NEGOZIOA

Sex Pistols taldearen historia laburraren bidez kontatzen da punkaren jaiotza. Baina punkak tradizio artistiko eta politiko luzea izan zuen aurretik. Baita ondoren ere.

GENESIS P-ORRIDGE

Throbbing Gristle eta
Psychic TV taldeetako
liderrak musika
industrialaren oinarriak
jarri zituen.

bien gorputzak moldatu nahi zituzten, gorputz ez-binario bakarra bihurtzeko.

Musika elektronikoaren lehen gairietako beste pertsonaia garrantzitsu bat Conrad Schnitzler dugu. 60ko hamarkadaren bukaeran hasi zen musika mota horrekin esperimentatzen. Arte ikasketak egin zituen eta eskulturarekin lanean jardun zuen, baina bere biderik emankorra eta interesgarriena musika munduan egin zuen. 70eko hamarkadan zenbait proiektutan parte hartu zuen, Kluster-en eta Tangerine Dream-en kasu. Bakarka ere ibili zen eta hor izan zuen bere ekoizpen esperimentalena. Performanceak ere egin zituen. Stuttgarteko kaleetatik ibiltzen zen buruan bozgorailu bat itsatsia zuen kasko batekin. Bozgorailu horretatik bere lanik zaratatsu eta ilunenak entzun zitezkeen hiriko biztanleen harridurarako. 1978an *Con* diskoa kaleratu zuen, bere ibilbidean mugarrria. Alemaniarraren obra emankorrek eragin handia izan zuen gerora garatu zen musika elektronikoan, baina ez alor horretan bakarrik.

*1970eko hamarkadaren
amaierako eztandak
norabide ugaritan
barreiatu zuen punk
kultura*

Black metal estiloko Mayhem taldearen *Deathcrush* (Posercorpse Music, 1987) lan mitikoaren *intro*-a ere egin zuen.

Musika elektronikoa geroz eta garrantzitsuagoa bilakatu zen eta kontrakulturaren parte izan zen. Kontserbadurismoa nahasteko, gazteak lur azpian ezkutatzeko prest. Horrela sortu zen 80ko hamarkadan musika elektronikoarekin lotura zuen *rave* mugimendua. Jai horietan parte hartzen zutenek azpiko mundu horrekin egiten zuten bat. Ez

soilik jaiak leku ilun eta ezkutueta egiten zirelako, baizik eta nork bere egoa baztertu eta komunitate kaotiko baten partaide bilakatzen zelako. Alizia mundu miresgarrian bezala, helburu hori lortzeko mota guztietako substantziak hartzen zituzten. *Rave*-etako partaideak bezala, Aliziak inolako muga mentalik gabe bidaiatu zuen, untxi-zuloan galdu eta irakaspen oro jasotzeko prest. Eguna argitzean, Aliziak eta *rave*-etako partaideek beren ni-a berreraikitzen zuten. Beste pertsona bat ziren zuloatik irtetean.

Rave kulturaren ametsa ere amesgaizto bihurtu zen, besteak beste drogen erabilpen masiboaren eta debekuen ondorioz, baita *underground*-etik *mainstream*-era igaro zirelako. Beste mugimendu artistiko askori ere gertatu zitzairen lehenago. Baina ikusi bezala, hori gertatzen denean ere, sutea ez da guztiz itzaltzen eta norbait lekukoa hartzeko zain geratzen da, beste mugimendu berri bati ekiteko, sua eskuan abangoardia kulturalaren eta politikoaren bidea argitzeko. ●